

Lietuvos Respublikos energetikos ministerijai

2020 rugsėjo 15 d.

Gedimino pr. 38, LT-01104, Vilnius

El. p. info@enmin.lt

Dėl Elektros energetikos ir Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymų pakeitimų įstatymų projektų¹ teisinio reguliavimo poveikio atsinaujinančių energijos išteklių energetikos sektoriaus investicinės aplinkos sąlygoms

Gerbiamieji,

Investors' Forum yra savanoriška, visiškai nepriklausoma ir savivaldi verslo asociacija jungianti stambiausius ir aktyviausius investuotojus į Lietuvos ekonomiką ir šiuo metu vienijanti 60 narių. Investors' Forum vizija yra sukurti palankiausių investicijoms verslo aplinką Europos Sąjungoje, pritraukiant tarptautines užsienio investicijas į Lietuvą. Mūsų asociacija siekia gerinti verslo aplinką ir investicinį klimata Lietuvoje, bendradarbiaujant su valstybės institucijomis ir verslo bendruomene. Akcentuodami, kad pagrindinis mūsų veiklos tikslas – racionalūs ir verslui palankūs sprendimai – mes, kreipiamės siekiant atkreipti dėmesį į Lietuvos Respublikos energetikos ministerijos (**Energetikos ministerija**) parengtų EEĮ projekto ir AIEĮ projekto (kaip apibrėžta žemiau ir kartu - **įstatymų projektai**) neigiamą poveikį sukuriant ženkliai nepalankesnes atsinaujinančių energijos išteklių energetikos sektoriaus investicinės aplinkos teisinio reguliavimo sąlygas.

1. Įstatymų projektais siūlomas didesnės finansinės naštos ketinimų protokolo teisinis reguliavimas

¹ Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo Nr. VIII-1881 6, 9, 15, 16, 17, 21¹, 22 ir 74 straipsnių pakeitimo įstatymo projektu reg. Nr. 20-3020(3) (**EEĮ projektas**) ir Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo Nr. XI-1375 1, 2, 3, 5, 11, 13, 16, 18, 20, 20¹, 21, 22, 23, 29, 49, 50, 55, 56, 57, 63 straipsnių ir dvyliktojo skirsnio pavadinimo pakeitimo, įstatymo papildymo 15¹ straipsniu ir 54 straipsnio pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektu reg. Nr. 20-3021(3) (**AIEĮ projektas**).

1.1. AIEĮ projekto 12 straipsnio 4 dalies esmė

AIEĮ projekto 12 straipsnio 4 dalimi siūloma papildyti AIEĮ 20 straipsnį 5¹ dalimi, kuria būtų nustatoma, kad „Kėtinimų protokolai, kurį pasirašo asmuo, ketinantis dalyvauti aukcione, galioja 270 kalendorinių dienų. Asmuo, laimėjęs aukcioną arba jo nelaimėjęs, tačiau Vyriausybės nustatyta tvarka ketinantis toliau tęsti veiklą, pratęsia kėtinimo protokolo galiojimą Elektros energetikos įstatymo 21¹ straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka ir sąlygomis.“

Įstatymų projektų aiškinamajame rašte nurodoma, kad praktikoje pastebima, jog esamas reglamentavimas gamintojams sukelia didesnę finansinę naštą ir neaiškumą, kadangi kėtinimų protokolo galiojimas siejamas su leidimu plėtoti elektros energijos gamybos pajėgumus, kurių elektros energijos gamybos iš atsinaujinančių išteklių skatinimo kvotų paskirstymo aukciono (**Aukcionas**) dalyviai turėti negali. Todėl siekiant „aiškumo ir gerinti sąlygas aukciono dalyviams“, AIEĮ projekte siūloma nustatyti, kad kėtinimų protokolai pasirašomas 270 kalendorinių dienų, o Aukciono laimėjimo atveju - pratęsiamas.

Toliau Investors' Forum atkreipia Energetikos ministerijos dėmesį ir pagrindžia, kad siūlomi teisiniai pakeitimai, taip kaip jie konstruojami, kaip tik sukuria ženkliai nepalankesnes sąlygas dalyvauti Aukcionuose, todėl turi būti tobulinti.

1.2. Įstatymų projektų poveikis

Pagal šiuo metu taikomą teisinį reguliavimą², Aukcionuose turi teisę dalyvauti asmenys, be kita ko, pasirašę Elektros energetikos įstatymo (**EEĮ**) 22 straipsnio 8 dalyje nurodytą kėtinimų protokolą ir pateikę EEĮ 21¹ straipsnio 1 dalyje nurodytą asmens prievolių įvykdymo užtikrinimą. Remiantis galiojančio EEĮ 21¹ straipsnio 1 dalimi, prievolių įvykdymo užtikrinimo dydis apskaičiuojamas dauginant numatomų įrengti elektrinės pajėgumų dydį (kW) iš 15 eurų už 1 kW. Taigi, kaip pavyzdys, gamintojas, ketinantis vystyti 100 MW įrengtosios galios elektrinę, dar prieš dalyvaujant Aukcione, turi pateikti 1 500 000 eurų (100 000 kW * 15 EUR) dydžio prievolių įvykdymo užtikrinimą.

Nors siūlomais Įstatymų projektų pakeitimais ir siekiama teisinio aiškumo, kurio trūksta minėtu klausimu, tačiau pasirinkta juridinė technika yra ydinga ir kuria nepagrįstą finansinę naštą. Remiantis AIEĮ projekto siūlomu pakeitimu, investuotojas laimėjęs Aukcioną arba jo nelaimėjęs, tačiau ketinantis toliau tęsti veiklą, turi pratęsti kėtinimų protokolo galiojimą EEĮ 21¹ straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka ir sąlygomis. Minėta nuostata numato, kad tokiu atveju „prievolių įvykdymo užtikrinimo dydis padidinamas dydžiu, kuris apskaičiuojamas dauginant numatomų įrengti elektrinės pajėgumų dydį (kW) iš 15 eurų už 1 kW ir laikotarpio, kuriam norima pratęsti šio leidimo galiojimo terminą, trukmės, išreikštos metais.“

Praktiškai tai reiškia, kad tas pats, prieš tai minėtas investuotojas, vystantis 100 MW elektrinę ir kuris jau pateikė 1 500 000 eurų dydžio prievolių įvykdymo užtikrinimą, kad galėtų dalyvauti Aukcione (ir ko pagal dabar taikomą reguliavimą būtų pakankama, kad vėliau galėtų vystyti elektrinę), po 270 kalendorinių dienų, privalėdamas pratęsti kėtinimų protokolo galiojimą, turės papildomai dar pateikti 4 500 000 eurų (100 000

² AIEĮ 20 str. 4 d. 3 p.

kW * 15 eurų * 3 metai (minimalus terminas - leidimo plėtoti elektros gamybos pajėgumus galiojimo terminas)) dydžio įvykdymo užtikrinimą.

Taigi, 100 MW elektrinės vystytojas vietoje dabar pakankamo 1 500 000 eurų dydžio prievolių įvykdymo užtikrinimo, kad pradėtų elektrinės vystymo darbus, turėtų pateikti papildomai 4 500 000 eurų, o viso tai sudarytų 6 000 000 eurų dydžio prievolių įvykdymo užtikrinimą. Investors' Forum įsitikinimu, siūlomos sąlygos yra nepagrįstos, neproporcingos ir visiškai atgrasančios nuo dalyvavimo Aukcionuose bei neatitinka Lietuvos strateginių tikslų, siekiant skatinti elektros gamybą iš atsinaujinančių energijos išteklių.

1.3. Siūlomas sprendimas

Siekiant išlaikyti AIEI projekto pasiūlymų tikslą, tačiau nesukuriant perteklinių reikalavimų, siūlome EEI projekto 6 straipsnio pasiūlymą EEI 21¹ straipsnio 1 dalies pakeitimo apimtyje išdėstyti taip:

*„1. Gamintojas, pasirašęs šio įstatymo 22 straipsnio 8 dalyje nurodytą ketinimų protokolą, tinklų operatoriui privalo pateikti savo prievolių įvykdymo užtikrinimą, garantuojantį tinklų operatoriui gamintojo įsipareigojimo įvykdymą, ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo ketinimų protokolo pasirašymo dienos. Gamintojo prievolių įvykdymo užtikrinimas privalo galioti 30 kalendorinių dienų ilgiau negu ketinimų protokolas. Prievolių įvykdymo užtikrinimo dydis apskaičiuojamas dauginant numatomų įrengti elektrinės pajėgumų dydį (kW) iš 15 eurų už 1 kW. Norint pratęsti ketinimų protokolo galiojimo terminą, kaip nurodyta Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20 straipsnio 5¹ dalyje, **gamintojas tinklų operatoriui privalo pateikti prieš tai pateikto prievolių įvykdymo užtikrinimo galiojimo pratęsimą arba naują prievolių įvykdymo užtikrinimą, jei ankstesnis prievolių įvykdymo užtikrinimas nustoja galioti, kuris galiotų 30 kalendorinių dienų ilgiau negu pratęstas ketinimų protokolas.** Norint pratęsti ~~arba~~ leidimo plėtoti elektros energijos gamybos galiojimo terminą, kaip tai nustatyta šio įstatymo 16 straipsnio 6 dalies 2 punkte, prievolių įvykdymo užtikrinimo dydis padidinamas dydžiu, kuris apskaičiuojamas dauginant numatomų įrengti elektrinės pajėgumų dydį (kW) iš 15 eurų už 1 kW ir laikotarpio, kuriam norima pratęsti šio leidimo galiojimo terminą, trukmės, išreikštos metais.“*

2. EEI projektu siūlomi viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšų teisinio reguliavimo pakeitimai galimai mažina konkurenciją atsinaujinančių išteklių energetikos sektoriuje ir yra diskriminacinio pobūdžio

2.1. EEI projekto 8 straipsnio esmė

Įstatymų projektų aiškinamajame rašte nurodoma, kad siekiant „*paskatinti elektrinių plėtotojus elektrines statyti be valstybės paramos, nustatyta išimtis dėl VIAP mokėjimo vartotojams, elektros energiją gaunantiems pagal minėtas sutartis (EEI projekto 8 straipsnis)*“.

Minėtu tikslu EEI projekto 8 straipsniu siūloma pakeisti EEI 74 straipsnio 5 dalį papildant 6 punktu, pagal kurį viešuosius interesus atitinkančių paslaugų (VIAP) lėšos nerenkamos už „*gamintojų, kurie nėra įgiję teisės pasinaudoti, naudojasi ar naudojami fiksuotu elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių tarifu,*

elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių kainos priedu ar kitais Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20 straipsnio 24 dalyje nurodytais paramos šaltiniais, naudojant atsinaujinančius energijos išteklius pagamintą ir pagal atsinaujinančių išteklių elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartis tiesiogiai vartotojui parduotą elektros energiją. <...>“.

Įstatymų projektų aiškinamajame rašte pažymima, kad priėmus siūlomą pakeitimą „*elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių gamintojams parduodant elektros energiją pagal atsinaujinančių išteklių elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartis vartotojas nemokėtų VIAP lėšų, gamintojai ir vartotojai būtų skatinami sudarinėti šias sutartis, taip mažinant VIAP lėšų poreikį, kadangi gamintojai nedalyvautų aukcionuose ir nepasinaudotų kitomis skatinimo priemonėmis“.* Taip pat, pabrėžiama, kad sąlyga, jog „*išimtimi pasinaudoti gali tik asmenys, negavę valstybės paramos, nustatyta siekiant išvengti dvigubo finansavimo ir nepažeisti Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo“.*

Investors' Forum atkreipia dėmesį, kad siūlomas reguliavimas neatitinka aiškinamajame rašte nurodytų ir dabartinio Aukciono tikslų, t. y. mažinti VIAP lėšų poreikį ir skatinti dalyvius gaminti elektros energiją rinkos sąlygomis, mažina konkurenciją atsinaujinančių išteklių energetikos sektoriuje, taip pat sudaromos teisinės prielaidos diskriminacinei konkurencinei aplinkai.

2.2. EEĮ projekto 8 straipsnio poveikis

EEĮ projekto 8 straipsniu siūlomas reguliavimas galimai atima teisę investuotojams, vystantiems atsinaujinančios energetikos projektus rinkos sąlygomis – Aukcione dalyvaujant be kainos priedo (pasiūliusiems Aukciono metu 0 Eur/MWh kainos priedą), pasinaudoti VIAP išimties kuriama nauda.

Investors' Forum atkreipia dėmesį, kad pagal esamą EEĮ projekto 8 straipsnio formuluotę nėra pakankamai aišku, kad siūloma VIAP lėšų mokėjimo išimtis būtų taikoma ir tais atvejais, kai gamintojai yra įgiję teisę pasinaudoti elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių kainos priedu, kurio dydis yra 0 Eur/MWh. Suprantame, kad objektyviai vertinant siūloma išimtis turėtų būti taikoma ir tais atvejais, kai gamintojas teisiškai yra įgijęs teisę į elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių kainos priedą, tačiau faktiškai kainos priedas nėra taikomas, nes jo dydis yra 0 Eur/MWh, t. y. gamintojas veikia rinkos sąlygomis. Tačiau pagal esamą formuluotę galimas dviprasmiškas nuostatos aiškinimas. Užtikrinant teisinį tikrumą - EEĮ projekto 8 straipsnio formuluotė turėtų būti patikslinta.

Vis dėlto, jeigu Energetikos ministerija laikytųsi pozicijos, kad EEĮ projekto 8 straipsniu siūloma VIAP lėšų mokėjimo išimtis nebus ar neturi būti taikoma tais atvejais, kai gamintojai yra įgiję teisę pasinaudoti elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių kainos priedu, kurio dydis yra 0 Eur/MWh, tuomet tai nebūtų suderinama su pasiūlymo siekiu „*paskatinti elektrinių plėtotojus elektrines statyti be valstybės paramos*“, nes būtent tokiu atveju elektrinės ir yra vystomos be valstybės paramos ir tai sukurtų neigiamas teisines pasekmes investicinei aplinkai:

Pirma, EEĮ projekto 8 straipsniu siūlomas reguliavimas mažina konkurenciją tarp potencialių Aukciono dalyvių, nes apskritai mažina potencialių Aukciono dalyvių skaičių.

Taikant aptariamą galimą negatyvųjį EEĮ projekto 8 straipsnio pasiūlymų aiškinimą, nebūtų skatinamas gamintojų interesas dalyvauti Aukcione su 0 Eur/MWh kainos priedu, kadangi toks gamintojas netektų

virtotojui suteikiamos VIAP „sutaupymo“ naudos³. Vertinant ir palyginant finansinį gaunamos naudos efektą skirtumas akivaizdus - šiuo metu galiojanti VIAP priedo nuolaida sudarytų apie 12,15 Eur/MWh, tuo tarpu Aukcione galimas maksimalus kainos priedas yra 3,02 Eur/MWh.

Objektyviai vertinant, kai kurie ar dauguma investuotojų tokiu atveju nuspręs nedalyvauti Aukcione, kas lems, jog sumažės potencialių Aukciono dalyvių skaičius ir konkurencija tarp dalyvių, kurie nuspręs dalyvauti Aukcione. Sumažėjus konkurencijai tarp dalyvių, labai tikėtina, kad galimas atvirkščias efektas – Aukcione dalyvaus tik tie dalyviai, kurie prašys didesnių kainos priedų, kas automatiškai didins VIAP lėšų poreikį.

Antra, EEJ projekto 8 straipsniu siūlomas reguliavimas mažina konkurenciją tarp potencialių Aukciono dalyvių, nes panaikina potencialių dalyvių dalyvavimą Aukcione, kurie siūlytų 0 Eur/MWh kainos priedą.

Siūlomi EEJ projekto pakeitimai lemtų, kad potencialūs Aukciono dalyviai dalyvautų Aukcione tik su kainos priedais, didesniais nei 0 Eur/MWh ir netgi neabejotinai labai artimais maksimaliam galimam priedui. Taigi, EEJ projekto 8 straipsniu siūlomu reguliavimu sumažinus Aukcionų dalyvių skaičių ir sumažinus potencialią konkurenciją tarp dalyvių (nes niekas nesivaržytų dėl 0 Eur/MWh kainos priedo) galutiniams elektros energijos vartotojams, dėl konkurencijos tarp potencialių dalyvių reikšmingo sumažinimo, padidėtų VIAP našta. Šis efektas, taip pat turėtų būti vertinamas ir su tuo, jog sumažėjus VIAP lėšas mokančių vartotojų skaičiui taip pat didės VIAP lėšas mokančių vartotojų našta.

Trečia, negatyviuoju EEJ projekto 8 straipsnio pasiūlymų taikymo atveju, siūlomas reguliavimas sukuria diskriminacinę konkurencinę aplinką.

Lietuvos Respublikos Seimo patvirtintoje Nacionalinėje energetinės nepriklausomybės strategijoje (**Strategija**)⁴ numatyta, kad atsinaujinančių energijos išteklių plėtra Lietuvoje turi būti vykdoma vadovaujantis konkrečiais ir ilgalaikiais principais. Šiuo atžvilgiu Strategijoje, be kita ko, nurodoma, kad „atsinaujinančių energijos išteklių skatinimo schemos modelis turi būti pagrįstas rinkos principu, kuo mažiau ją iškraipyti ir užtikrinti <...> nediskriminacinę konkurencinę aplinką“. Šiuo atveju EEJ projekto 8 straipsniu siūlomais pakeitimais kuriamos teisinės prielaidos diskriminacinei reguliacinei aplinkai rinkos sąlygomis, kurie Aukcione dalyvavo su 0 Eur/MWh priedu, veikiančių gamintojų atžvilgiu.

Jei EEJ projekto 8 straipsniu siūloma VIAP lėšų mokėjimo už elektros energiją išimtis būtų netaikoma, tais atvejais, kai gamintojai yra įgiję teisę pasinaudoti elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių kainos priedu, kurio dydis yra 0 Eur/MWh, tuomet Įstatymų projekto aiškinamajame rašte dėstomi argumentai netenka pagrindo ir kaip tik būtų sukuriamas neigiamas diskriminacinis efektas, nes:

(i) vartotojas nebūtų suinteresuotas sudaryti atsinaujinančių išteklių elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartis su gamintoju, kuriam taikomas aukcione laimėtas 0 Eur/MWh kainos priedas, o būtų labiau suinteresuotas sudaryti sutartį su kitu - taip pat neskatinamu gamintoju, kuris nedalyvavo Aukcione (ar jo nelaimėjo) ir nepriėmė jokių įsipareigojimų, susijusių su dalyvavimu Aukcione (pvz. pagaminti atitinkamą elektros energijos kiekį iš atsinaujinančių energijos išteklių);

³ Pvz. 2020 m. I pusm. taikyta VIAP kaina - 0,683 euro ct/kWh (be PVM), tuo tarpu 2020 m. II pusm. taikoma VIAP kaina - 1,215 euro ct/kWh (be PVM).

⁴ Patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2018-06-21 nutarimu Nr. XIII-1288 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo 2012 m. birželio 26 d. nutarimo Nr. XI-2133 „Dėl Nacionalinės energetinės nepriklausomybės strategijos patvirtinimo“ pakeitimo“.

(ii) gamintojai ir vartotojai nebūtų skatinami sudarinėti atsinaujinančių išteklių elektros energijos pirkimo–pardavimo sutarčių visoje rinkos sąlygomis veikiančioje elektros iš atsinaujinančių išteklių gamybos rinkoje - dirbtinai ribojama atsinaujinančių išteklių elektros energijos pirkimo–pardavimo sutarčių rinka su gamintojais Aukcione laiminčiais 0 Eur/MWh kainos priedą;

(iii) mažinamo VIAP lėšų poreikio argumentas taip pat netenka prasmės, nes tuo atveju, kai Aukciono laimėtojai taikomas kainos priedas, kurio dydis yra 0 Eur/MWh, toks gamintojas negauna jokios finansinės paramos, mokamos iš VIAP lėšų ar mokesčių mokėtojų biudžeto.

Pastaruoju atveju gali būti kontrargumentuojama, jog Aukciono laimėtojai, laimėjus 0 Eur/MWh priedą, vis tiek yra taikoma tam tikra skatinimo priemonė - energijos iš atsinaujinančių išteklių persiuntimas pirmumo teise. Tačiau reikia pažymėti, kad tai nesukuria jokio papildomo finansinio efekto VIAP lėšų poreikio ar elektrinės projekto finansavimo atveju, kadangi tokia priemonė, remiantis teisės aktais⁵, nėra VIAP, už tai nėra renkamos VIAP lėšos ir nėra jokio tokios VIAP teikėjo, kuriam būtų skiriamos VIAP lėšos. Tai reiškia, kad tuo atveju, kai gamintojai taikomas elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių kainos priedas, kurio dydis yra 0 Eur/MWh, nėra daroma jokia įtaka VIAP lėšų poreikiui, nes nėra teikiama jokia parama per VIAP (nėra mokamas kainos priedas, netaikomas atleidimas nuo elektros energijos balansavimo pareigos, netaikoma centralizuota elektros energijos prekyba, nekompensuojamas atsinaujinančių energijos išteklių elektrinių prijungimas prie elektros tinklų, kas teisės aktais⁶ yra laikoma VIAP ir yra finansuojama VIAP lėšomis), nei teikiama kokia nors kita finansinė parama – nėra sukuriamos jokios dvigubo finansavimo sąlygos.

2.3. Siūlomas sprendimas

Siekiant ir laikantis tu pačių, kaip Įstatymų projektų aiškinamajame rašte nurodytu tikslų, bei užtikrinant EEĮ 4 str. įtvirtintų elektros energetikos sektoriaus veiklos reguliavimo bendrųjų principų, kaip kad - darnios elektros energetikos sektoriaus plėtros, konkurencijos tarp rinkos dalyvių, elektros energijos prieinamumo ir pakankamumo vartotojams už ekonomiškai pagrįstą kainą, nediskriminavimo, skaidrumo ir teisinio tikrumo - siūlome patikslinti EEĮ projekto 8 straipsnį taip:

„Pakeisti 74 straipsnio 5 dalį papildyti 6 punktu:

*„6) gamintojų, kurie nėra įgiję teisės pasinaudoti, naudojasi ar naudojami fiksuotu elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių tarifu, elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių kainos priedu (**išskyrus, kai elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių kainos priedas yra 0 Eur/MWh**) ar kitais Atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymo 20 straipsnio 24 dalyje nurodytais paramos šaltiniais, naudojant atsinaujinančius energijos išteklius pagamintą ir pagal atsinaujinančių išteklių elektros energijos pirkimo–pardavimo sutartis tiesiogiai vartotojui parduotą elektros energiją. Gamintojų atitiktis šioje dalyje nustatytiems reikalavimams vertinimą atlieka viešuosius interesus atitinkančių paslaugų lėšų administratorius Vyriausybės nustatyta tvarka.“*

Jei į pateiktą pastabą būtų neatsižvelgiama, tokiu atveju gamintojai nebūtų skatinami konkurencingai dalyvauti Aukcionuose, nes dalyvavimas Aukcione apskritai taptų nenaudingas. Be to, gamintojas, sutikęs

⁵ EEĮ 74 str. 2 d ir Viešuosius interesus atitinkančių paslaugų elektros energetikos sektoriuje teikimo ir jų apimčių nustatymo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. liepos 18 d. nutarimas Nr. 916, 7 p.

⁶ Žr. išnašą prieš tai.

Aukcione dalyvauti rinkos sąlygomis, būtų diskriminuojamas kitų, taip pat rinkos sąlygomis atsinaujinančius išteklius naudojančias elektrines vystančių gamintojų atžvilgiu. Taip pat susidarytų prieš tai minėtos neigiamos konkurencinės aplinkos sąlygos ir jų poveikis galimam VIAP naštos vartotojams didėjimui.

3. AIEĮ projektu siūlomi sankcijos už nepagamintą elektros energijos kiekį pakeitimai yra neproporcingi ir pertekliniai

3.1. AIEĮ projekto 12 straipsnio 7 dalies esmė

AIEĮ projekto 12 straipsnio 7 dalimi siūloma pakeisti AIEĮ 20 straipsnio 19 dalį numatant, kad už nepagamintą elektros energijos kiekį Aukciono laimėtojas mokėtų sankciją, kuri apskaičiuojama nepagamintą kiekį, įvertinus leidžiamus nukrypimus „*padauginus iš gamintojo laimėto kainos priedo ir elektros energijos vidutinės praėjusių metų kainos elektros energijos biržoje Lietuvos zonoje sumos*“. Tai ženkliai griežtesnis reikalavimas, nei numatoma šiuo metu galiojančiuose teisės aktuose.

Šiuo metu galiojančios AIEĮ redakcijos 20 straipsnio 19 dalis numato, kad skaičiuojant to paties straipsnio 18 dalyje nurodomos sankcijos dydį paskutinis daugiklis yra gamintojo laimėtas kainos priedas. Galiojantis reguliavimas vadovaujasi pagrįsta logika, kad gamintojo prisiimamos atsakomybės dydis turi būti tiesiogiai siejamas su Aukcione pretenduojamu gauti kainos priedu – kuo pageidaujamas kainos priedas didesnis, tuo didesnę riziką prisiima gamintojas, atitinkamai valstybė prisiima įsipareigojimą sumokėti laimėtą kainos priedą ir šios pareigos proporcingai koreliuoja tarpusavyje.

Dėl AIEĮ 20 straipsnio 19 dalies pakeitimo priežasčių įstatymų projektų aiškinamajame rašte nurodoma, kad įvertinant pirmojo Aukciono rezultatus manoma, jog elektros energijos iš atsinaujinančių išteklių gamintojai yra suinteresuoti dalyvauti šiuose Aukcionuose neprašydami paramos elektros energijos gamybai (pasiūlyti 0 ct/kWh kainos priedą), norėdami pasinaudoti kitomis, kartu su paramos schema siūlomomis, skatinimo priemonėmis (pvz., persiuntimas pirmumo teise) ir neva todėl AIE įstatymo nuostata, įpareigojanti gamintojus prisiimti atsakomybę už nepagamintą elektros energijos kiekį, kuomet pasiūlomas 0 ct/kWh kainos priedas, nebetenka prasmės.

Investors' Forum nesutinka su pakeitimą paskatinusia argumentacija ir laiko, kad tokia sankcijų sistema yra ne tik neproporcinga, bet ir perteklinė norint užtikrinti aiškinamajame rašte išdėstytų interesų apsaugą.

3.2. AIEĮ projekto 12 straipsnio 7 dalies poveikis

AIEĮ projektu nustatant, kad už nepagamintą elektros energiją gamintojas sumokėtų sumą, lygią nepagamintam kiekiui, padaugintam iš elektros energijos vidutinės praėjusių metų kainos elektros energijos biržoje Lietuvos zonoje (plius gamintojo laimėtą kainos priedą) reikštų neproporcingą sankcijų lygį su pretenduojama gauti nauda. Primintina, kad pagal taikomą kainos priedo skatinimo schemą valstybė įsipareigoja sumokėti tik gamintojo laimėtą kainos priedą (iki apie 3 Eur/MWh⁷), o ne visą elektros energijos

⁷ Paskutiniam Aukcionui nustatytas maksimalus kainos priedas 3,02 EUR/MWh, daugiau žr.: <https://www.vert.lt/Puslapiai/bendra/aukcionai-2019.aspx>

kainą (kuri didmeninėje rinkoje yra vidutiniškai 46 Eur/MWh⁸). Atitinkamai gamintojui turėtų būti taikomos sankcijos susijusios tik su kainos priedu, nes valstybė negarantuoja nei, kad elektros energija bus nupirkta, nei už kokią kainą. Todėl siūlomas teisinio reguliavimo pakeitimas, jog sankcija yra skaičiuojama įvertinant ne tik gamintojo laimėtą kainos priedą, bet ir papildomai pridedant elektros energijos vidutinę praėjusių metų kainą elektros energijos biržoje Lietuvos zonoje, yra akivaizdžiai neproporcingas ir tokiu būdu tik dar labiau sudaro perdėtai nepatrauklias dalyvavimo Aukcionų schemoje sąlygas. Investors' Forum nuomone AIEĮ projekto rengėjas nevertina energetikos sektoriaus teisinio reguliavimo sistemaiškai, todėl daro nepagrįstas prielaidas.

Įstatymų projektų aiškinamajame rašte AIEĮ projekto rengėjas referuoja, į tai, kad „*vienas iš aukciono laimėtojų nustatymo kriterijų yra gamybos kiekis*“. T. y. Investors' Forum supranta, kad vienas iš AIEĮ projekto rengėjų tikslų yra išvengti galimo manipuliavimo Aukcione, kuomet dalyvis norėdamas laimėti Aukcioną, nurodys didesnę nei planuoja pagaminti metinį kiekį, tačiau jo nepagamins.

Primintina, kad gamintojas, pageidaujantis dalyvauti Aukcione, turi pasirašyti EEĮ 22 straipsnio 8 dalyje nurodytą ketinimų protokolą ir pateikti EEĮ 21¹ straipsnio 1 dalyje nurodytą asmens prievolių įvykdymo užtikrinimą. Gamintojas visų pirma atsako būtent pateiktu prievolių įvykdymo užtikrinimu, t. y. užtikrina, kad pastatys planuotos įrengtosios galios elektrinę. Jei gamintojas neįvykdo ketinimų protokole nustatyto įsipareigojimo pastatyti ar įrengti ketinimų protokole nurodytos įrengtosios galios elektrinę, tinklų operatorius atitinkamai, kaip tai numato EEĮ 21¹ straipsnio 3 – 5 dalys, pasinaudoja gamintojo pateiktu prievolių įvykdymo užtikrinimu.

Šiuo atveju gamintojui sankcijos didinimas neturi racijos, nes gamintojas įsipareigoja, visų pirma, išvystyti tam tikro dydžio elektrinę, kuri galėtų pagaminti reikiamą elektros energijos kiekį. Papildomos sankcijos turi būti proporcingos pretenduojamos naudos (kainos priedo) naudai. Kadangi gamintojas neišvystęs planuotų pajėgumų, visų pirma, atsakys pagal pateiktą prievolių įvykdymo užtikrinimą, todėl papildoma sankcija už nepagamintą elektros energijos kiekį apskritai gali suponuoti teisės sistemoje draudžiamo dvigubo baudimo principo pažeidimą, o tai galėtų būti kvestionuotina dėl atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai apskritai.

Kaip minėta, neadekvačios baudos taip pat prisidės prie potencialių Aukciono dalyvių skaičiaus sumažėjimo, kas lemia ir konkurencijos tarp dalyvių mažėjimą bei didesnę VIAP našta galutiniams elektros energijos vartotojams bei sumažėjusį investicinės aplinkos Lietuvoje patrauklumą.

3.3. Siūlomas sprendimas

Investors' Forum siūlo atsisakyti AIEĮ projekto 12 straipsnio 7 dalimi siūlomų AIEĮ 20 straipsnio 19 dalies pakeitimų.

Vietoj to siūlytina apsvarstyti alternatyvias priemones siekiamiems tikslams. Pavyzdžiui, nustatyti naują Aukciono kvalifikacinį reikalavimą – pateikti pagrindimą ir (ar) atlikti Aukciono rengėjo vertinimą, ar

⁸ Pvz. 2019 m. vidutinė metinė elektros kaina NordPool elektros biržos Lietuvos kainų zonoje buvo 46,12 EUR/MWh, tuo tarpu 2018 m. buvo 50,00 EUR/MWh, detaliau žr.: <https://www.nordpoolgroup.com/Market-data/1/Dayahead/Area-Prices/LT/Yearly/?view=table>

gamintojas, dalyvaujantis Aukcione, su vystomais pajėgumais gebės pagaminti Aukcione siūlomą metinį elektros gamybos kiekį.

Apibendrintai, atkreipiame Jūsų dėmesį į poreikį sistemiskai bei praktiškai įvertinti Įstatymų projektais teikiamų pasiūlymų sukuriamus reguliacinius pokyčius ir jų sukeliamas pasekmes investicinėms sąlygoms atsinaujinančios energetikos sektoriuje. Investors' Forum nuomone, Įstatymų projektais Lietuvoje visų pirma turi būti kuriama tvari, efektyvi ir patraukli verslo aplinka. Vis dėlto, vietoj to, Įstatymų projektais kuriamas neigiamas poveikis investicinės aplinkos teisiniam tikrumui, siūlomi nepagrįsti ir neproporcingi suvaržymai – atsakomybės, didinama investuotojų finansinė našta bei net sudaromos teisinės prielaidos diskriminacinei ir mažiau konkurencingai reguliacinei aplinkai. Dėl to, Investors' Forum prašo Energetikos ministerijos įvertinti šiame rašte išdėstytus argumentus ir pakoreguoti Įstatymų projektus kaip siūloma.

Pagarbiai,

Vykdomoji direktorė

Rūta Skyrienė